

שמירת הלשון

איסור קבלת לשון הרע – לשון הרע ו, א-ג

הרב חיים סבתו

חפץ חיים, הלכות לשון הרע כלל ו סעיפים א-ג

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ו, א'

אסור לקבל לשון הרע מן התורה, בין שהוא מהדברים, שבין אדם למקום, או מהדברים, שבין אדם לחברו, דהינו (א) שלא נאמרו בלבנו שהספור הוא אמת, כי על ידי זה יבזה בעינינו, מי שנאמר עליו. ונאפלו אם לא יסכים לו בפרוש לספורו, דאי לא הכי, הרי הוא שונה את העון בכפלים, שהוא מספר ומקבל. והמקבל עובר בלא תעשה, שנאמר: "לא תשא שמע שוא". ואמרו חכמינו ז"ל במכילתא, שזו היא אזהרה למקבל לשון הרע, ולבד שאר לאוין ועשיו המצטרפים לזה, כמו שכתוב לעיל בפתיחה, עין שם. ואמרו חז"ל, שכל המקבל לשון הרע, ראוי להשליכו לכלבים, שנאמר "לא תשא שמע שוא" וסמיה לה "לכלב תשליכו אותו". עוד אמרו, שגדול ענש המקבלו יותר מן האמרו.

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ו, ב'

אף על (ב) שמיעת לשון הרע לבד גם כן יש אסור מן התורה, אף דבעת השמיעה אין בדעתו לקבל את הדבר, כיון שמטה אצלו לשמע. אך יש חלוק בין שמיעה לקבלה בכמה ענינים, דבשמיעה אין אסור, רק אם אין הדבר נוגע לו על להבא, אבל אם הדבר נוגע לו על להבא, אם אמת הוא, כגון שהוא מבין מתחלת הספור, שהוא רוצה להראותו בספורו, איה שפלוני אינו איש מהימן וכהאי גוונא, והיה בדעתו מתחלה להכניסו בעסקו או להשתתף עמו או לעשות שדור עמו וכל כהאי גוונא, (ג) מתר לכתחלה לשמע כדי לחוש לזה ולהשמר ממנו, כיון דמה שהוא רוצה לשמע, אין כונתו לשמע גנותו של חברו, רק הוא רוצה להציל את עצמו, כדי שלא יבוא אחר כך לידי הזק או לידי מצה ומריבה וכהאי גוונא. והוא הדיו היכא, דאין נוגע לו שום טובה מהשמיעה, רק על ידי שמיעתו יסבב טובה לאחרים, גם כן מתר, כגון, שרוצה לשמע דבר זה (ד) כדי לחקר אחר כך, אם אמת הוא, ולהוכיח לפלוני על זה, ואולי על ידי זה יהיה סבה, שישוב החוטא מחטאו או שישב את הגזלה לבעליו או שיפייס למי שחרף וגדף וכיוצא בזה, דמתר, והטעם כנ"ל. אבל לקבל, דהינו, להחליט הדבר בלב, שהוא אמת, (ה) אסור בכל גווי.

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ו, ג'

ואל יהיה לפלא בעיני הקורא, אם כן, איה נוכל לצאת בזה ידי שמים, כיון שגדרת עלינו את הדבר, דאפלו השמיעה לבד בגנות חברו אסור, וכן יהיה נוגע לי זה בעניני עסקי וכיוצא בזה. תשובה לדבר: הרוצה לצאת ידי שמים בעניני השמיעה, יתנהג כה, אם איש אחד בא אליו ורוצה לספר לו על חברו, והוא מבין, שרוצה לספר עליו דברי גנות, ושאכלנו מתחלה, אם

דף מקורות

העבין שאתה רוצה לספר לי, יהיה נוגע לי על להבא, או שאוכל לתקן את הדבר בהוכחה או כיוצא בזה וכ"ל, אם יאמר אליו, שנוגע לו על להבא, או שהוא יכול לתקן את הדבר וכ"ל, מתר לשמע, ולא יאמין לעת עתה, רק לחוש, עד שיתברר הדבר, אבל אם יבין מתשובתו, שלא יהיה תועלת מזה, או שיבין שהוא רק דברי חרופין וגדופין בעלמא, שהוא מעליל עליו עלילות ברשע ומגנה אותו מחמת גדל שגאתו אותו אסור אפילו לשמע*.

*ובאמת נוכל לראות זה בחוש, שמי שהוא שומע לשון הרע, אף שאין בדעתו לקבלה, הוא נותן יד לפושעים על ידי זה, כי אם פעם אחת יראה, אשר השומע ישמע לו, לא יחשוך פיו מזה תמיד, והיה כזה יום מחר ישנה עוד באולתו לספר תמיד דברי גדוף על חברו ולהעליל עלילות עליו, לא כן אם היה משיבו: אין רצוני לשמע דבר שלא ראיתי בעצמי, או לפחות היה מראה לו פנים זעומים עבור זה, על ידי זה היה שומר את עצמו על להבא, שלא לספר בגנות של חברו, בראותו כי ספורו לקלון יהיה לו, שיחזיקו אותו לבעל לשון הרע עבור זה, וכמו שנזכר ברבנו יונה במאמר רי"ב.